

แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๒
รอบการประเมินที่ ๒/๒๕๖๗ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๗ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๗
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ชื่อ-นามสกุล นายวิรัช มงคลชัย ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

หน่วยงาน สถานีพัฒนาที่ดินระยอง

หัวข้อการพัฒนา แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

วิธีการพัฒนา ระบบการฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ LDD e-Training กรมพัฒนาที่ดิน

วันที่พัฒนา ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ สถานที่ สถานีพัฒนาที่ดินระยอง

หน่วยงานที่จัดอบรม สำนักวิศวกรรมเพื่อการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

๒. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปสื่อสาร และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้

สรุปสาระสำคัญ

โครงการแหล่งน้ำในไร่นอกเขตชลประทาน โดย กรมพัฒนาที่ดิน จัดทำโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในพื้นที่การเกษตร บรรเทาปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำ และเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำ คุณภาพของน้ำ รวมทั้งความพร้อมของเกษตรกรในการ กำหนดพื้นที่ขุดสระน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลบ.ม. เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทาน เกษตรกรมีแหล่งน้ำเป็นแหล่งต้นทุนน้ำไว้ใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตร ในช่วงฤดูแล้ง หรือในเดือนที่ฝนทิ้งช่วง เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกพืชบนคันบ่อและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อเป็นการเพิ่มรายได้

ความสำคัญของโครงการแหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน

แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในหลักการ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดย กรมพัฒนาที่ดิน จัดทำ โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในพื้นที่ บรรเทาปัญหาภัยแล้ง การขาดแคลนน้ำ และเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ซึ่งจะพิจารณาศักยภาพของพื้นที่ในการกักเก็บน้ำ คุณภาพของน้ำ รวมทั้งความพร้อมของเกษตรกรในการ กำหนดพื้นที่ขุดสระน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลบ.ม. โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย ๒,๕๐๐ บาท/บ่อ วัตถุประสงค์ ๑. เพื่อให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทานโดยการขุดสระ น้ำในไร่นา ๒. เพื่อบรรเทาผลกระทบจากฝนทิ้งช่วง หรือภัยแล้งให้เกษตรกรสามารถทำการผลิตทางการเกษตร ได้โดยใช้น้ำจากสระน้ำในไร่นา

ฐานข้อมูลโครงการแหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน

เป้าหมาย การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลบ.ม. ตัวชี้วัด เชิงปริมาณ : แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทานได้รับการก่อสร้าง เชิงคุณภาพ : พื้นที่ทางการเกษตรได้รับประโยชน์จากการก่อสร้างแหล่งน้ำ ในไร่นานอกเขตชลประทาน โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง โครงการ กับยุทธศาสตร์ และนโยบายที่สำคัญ กล่าวคือ แผนระดับที่ ๑ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี(พ.ศ.๒๕๖๑- ๒๕๘๐) มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง ตาม แผนด้านน้ำ ด้านที่ ๒ การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านที่ ๕ การสร้าง การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แผนระดับที่ ๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติการเกษตร เป้าหมาย ผลผลิตทางการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ตัวชี้วัด อัตราผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร (เพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ ๑.๐) เป็นแผนแม่บทย่อยภายใต้แผนแม่บทการเกษตร การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร ประกอบด้วยแผน ย่อย แผน คือ เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป เกษตรอัจฉริยะ และการพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร

หลักการคัดเลือกพื้นที่ และรูปแบบการก่อสร้าง

การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย ๑. พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นาขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์ เมตร ต้องเป็นพื้นที่ทำ การเกษตรและมีเอกสารสิทธิที่ดินที่หน่วยงานรัฐเป็นผู้ออกให้ ได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือ รับรองการทำ ประโยชน์ (น.ส.๓ น.ส.๓ ก. น.ส.๓ ข.) แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.๑) หนังสืออนุญาตให้เข้า ทำประโยชน์ (น.ค.๓ กสน.๕) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๐๑ ส.ป.ก. ๔-๑๔ ส.ป.ก. ๔-๑๘) ใบจอง (น.ส.๒ น.ส.๒ ก.) พื้นที่ คทช. และพื้นที่โครงการพระราชดำริที่มีการจัดสรรที่ดินทำกิน ให้เกษตรกร รวมทั้งเอกสารใบรับรองให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ออกจากรมป่าไม้และกรมอุทยาน ๒. เป็นพื้นที่ที่อยู่ใน นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบ ปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก

ข้อกำหนด ดังนี้ ๑. ลาดด้านข้าง การขุดดินจะต้องมีความมั่นคงไม่เกิดการสั่นไถลของลาดตลิ่ง การขุดดิน ความลึกไม่เกิน ๓ เมตร สามารถใช้ลาดด้านข้าง ๑ : ๑ , ๑ : ๑.๕ และ ๑ : ๒ การกำหนดความลาดด้านข้าง ของดินขึ้นอยู่กับ ชนิดของดินที่จะขุด โดยมีข้อแนะนำว่าดินเหนียวปนทรายควรมีลาดด้านข้าง ๑ : ๒ ๒. ความลึก การขุดดินหากลึกเกิน ๓.๐๐ ม. ต้องปฏิบัติตาม กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน ๓. การขุดดินใกล้แนวเขต ที่ดินของผู้อื่นจะต้องมีระยะของขอบสระน้ำห่างจากแนวเขตที่ดินผู้อื่นไม่ น้อยกว่าสองเท่าของความลึกสระน้ำ และนำดินที่ขุดมาถมเป็นคันล้อมรอบสระน้ำหรือปรับพื้นที่ภายในแปลง ให้เรียบร้อย

กระบวนการดำเนินงานโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานในพื้นที่

พื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตามเงื่อนไขของโครงการ ต้องเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดินที่มีผลต่อปริมาณน้ำที่จะกักเก็บ ได้ ตามระดับความเหมาะสมของดิน ได้แก่ ความซึมน้ำของดิน (Permeability) ปริมาณหินพื้น ที่ไหลอยู่บน ดิน ความลาดชันของพื้นที่ไม่ควรเกิน ๑๕% และเป็นดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว และเร็วมาก หลีกเลียง พื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งหากก่อสร้างไปจะทำให้ ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้นานคุณภาพน้ำไม่ดี

ในกรณีขุดสระน้ำความลึกไม่เกิน ๓ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการจากปากสระน้ำข้างละ ๒ เมตร เช่น ก่อสร้างสระน้ำขนาด กว้าง ๒๕ เมตร ยาว ๒๘ เมตร ควรมีพื้นที่ดำเนินการ ที่มีขนาดไม่น้อยกว่า กว้าง ๒๙ เมตร ยาว ๓๒ เมตร ส่วนในกรณีที่ขุดสระน้ำลึกเกิน ๓ เมตร ต้องมีระยะเว้นไม่น้อยกว่าที่กำหนด ตามกฎหมายว่า ด้วยการขุดดินและถมดิน รูปแบบการก่อสร้าง งานดินขุด คือ การขุดดินให้ได้ขนาดความกว้าง ความยาว ความลึก และลาด ด้านข้าง ตามที่กำหนดในแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นที่เก็บกักน้ำ

การดูแลรักษาแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานและการจัดการดิน

การดูแลรักษาแหล่งน้ำในไร่นาและการจัดการดิน

๑. การปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินบริเวณขอบบ่อ
๒. ดูแลรักษาคุณภาพน้ำโดยใช้ปัจจัยการผลิตของกรมพัฒนาที่ดิน
๓. การจัดการดินบนคันดินรอบบ่อก่อนการเพาะปลูกพืช

ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาความรู้

ทำให้มีความเข้าใจในเรื่องของ แหล่งน้ำ เพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ที่จะนำมาใช้ในงานส่งเสริม การพัฒนาที่ดินได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อช่วยแก้ปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร ได้อย่างเหมาะสม ต่อไป

(นายวิรัช มกคาลัย)

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

(นายศราวุธ ศิริลักษณ์)

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินระยอง